

**STRATEGII IDENTITARE.
STUDIU DE CAZ ASUPRA UNEI
COMUNITĂȚI INTERCULTURALE**

Alina BRAȘOVEANU
Școala Națională de Studii Politice și
Administrative, București, România

Rezumat. *Articolul prezent aduce în discuție rolul conceptul de strategie identitară în dinamica identității specifice modernității târzii. Dezbateră teoretică asupra strategiilor de construcție și redefinire identitară își bazează premisele pe concluziile extrase din cercetarea de teren realizată în mijlocul unei comunități interculturale, cea a studenților ERASMUS din generația 2009/2010, care și-au desfășurat programul de mobilitate în orașul universitar Bordeaux din Franța. Această vigneta etnografică servește pe de o parte la ilustrarea punctelor centrale ale teoriilor despre identitate – în particular, natura proceselor de identificare în societatea postmodernă – cât și la problematizarea studiului identității în științele sociale.*

Coordonatele în jurul căreia sunt trasate strategiile identitare ale subiecților intervievați sunt: timpul, spațiul și valorile sociale. Parcurgând cronologic etapele mobilității educaționale, așa cum sunt percepute acestea de către studenții internaționali abordați, am scos la iveală procesele de auto-identificare, categorisire și etichetare suferite de aceștia. Modificarea punctelor de referință – temporală, spațială și valorică – este astfel pusă în legătură cu evoluția identității individuale și colective a actorului social.

Cuvinte cheie: identitate, strategii identitare, identificare, apartenență, mobilitate.

Introducere

Observația realizată în 1996 de Stuart Hall (1996, pp.13-14) asupra exploziei discursurilor legate de conceptul de “identitate” este completată de Zygmunt Bauman (2001b, p.121), care notează avalanșa declanșată de această explozie a “identității” și tendința generală în științele

**IDENTITY STRATEGIES. STUDY
CASE ON AN INTERCULTURAL
COMMUNITY**

Alina BRAȘOVEANU
National School of Political and
Administrative Sciences, Bucharest,
Romania

Abstract. *The present article brings into discussion the concept of identity strategy, within the characteristic dynamics of identity in the era of late modernity. The theoretical debate over strategies of reconstruction and redefinition of identity base their premises on the conclusions drawn from a field research, that took place in the middle of an intercultural community: the ERASMUS students' community, incoming to Bordeaux, France in the academic year 2009/2010. This ethnographical vignette serves on one hand at illustrating the main points of identity theory – in particular, the nature of the identification processes in postmodern society – and on the other hand at the questioning of the study of identity in social sciences.*

The coordinates that outline the identity strategies of the interviewed subjects are: time, space and social values. Covering chronologically the stages of the educational mobility, the way their actually perceived by the international students I approached, I managed to highlight the processes of auto-identification, categorization and labeling that they go through. Modifying the points of reference – time, space and value ones – goes together with their individual and collective identity evolution.

Key words: identity, identity strategies, identification, membership, mobility.

Introduction

The just observation made in 1996 by Stuart Hall (1996, pp.13-14) in connection to the discursive explosion tied to the concept of identity is restated by Zygmunt Bauman 2001b, p.121), who notes the avalanche triggered by this explosion of identity and the general tendency in social sciences to

sociale de a transforma discuția în sensul integrării sale în aria identității.

Așadar, noțiunile de "hibriditate", "creolizare", "diferență categorială" câștigă teren în fața termenului învechit de "cultură".

Lucrarea de față abordează identitatea din punctul de vedere al teoriilor moderne de sorginte constructivistă, interacționistă sau situaționistă opuse abordărilor substanțialiste și esențialiste, susținând natura conștientă a fenomenului identitar, rezultat al unei strategii, sau așa cum îl numește Anthony Giddens: "un proiect reflexiv" (Giddens, 1991).

Conceptul de strategie identitară propus de Camilleri (apud Ferreol, 2005, p.53) reprezintă punctul de pornire al "terenului" efectuat în vederea studiului interacțiunilor cotidiene ale studenților ERASMUS. Mediul social intercultural explorat în cercetarea de teren permite conturarea traseelor identitare ale actorilor sociali, care prin intermediul mobilității academice sunt transpuși într-un cadru social necunoscut, lipsiți de referințe culturale și de multe ori și de aptitudini de comunicare necesare interacțiunilor zilnice (de Federico, 2003, 2004; Dervin, 2004, 2007, 2008, 2009; De Nicola, 2005). Subiectul abordat permite astfel privirea fenomenului identitar ca pe un proces dinamic, în care spațiul, timpul și valorile sociale devin coordonatele strategiilor de identitate asociate actorilor sociali de pe scena interculturală.

În prima parte a articolului sunt prezentate succint principalele elemente de teorie sociologică și antropologică necesare analizei identității. Prezentarea metodologiei cercetării conturează contextul terenului realizat, în urma căruia au fost obținute rezultatele prezentate în secțiunile următoare, conform unei logici temporale a experienței unei identități în formare. În final concluziile trase rezumă pe de o parte discursul teoretic din jurul conceptului de identitate, iar pe de altă parte realitatea

transform any subject towards its integration in the conceptual area of identity.

Hereby the notions of „hybridity”, „creolization”, „categorical difference” gain against the old-fashioned term of „culture”.

The present paper approaches identity from the standing point of the modern constructivist, interactionist and situationist theories, which counter the old essentialist and substantialist approaches by affirming the conscious nature of the identity phenomena, as a result of a strategy, or as Anthony Giddens puts it: “a reflexive project” (Giddens, 1991).

The concept of identity strategy proposed by Camilleri (apud Ferreol, 2005, p.53)

Constitutes the starting point of the „field work” performed in the study of the daily interactions of Erasmus students. The social intercultural medium I have explored in the ethnographic terrain allows the outlining of the identity trajectories of the social actors, who by the means of this educational mobility program are transferred into an unknown social frame, where they lack cultural references and, in many cases, also the communication skills necessary for the daily interactions (de Federico, 2003, 2004; Dervin, 2004, 2007, 2008, 2009; De Nicola, 2005). The chosen subject allows the conceptualizing identity as a dynamic process, in which space, time and social values become the coordinates of the identity strategies social actors perform on an intercultural scene.

The first part of the article brings a concise presentation of the main elements of sociological and anthropological theory necessary to the identity analysis. The presentation of the methodology of the field research helps profiling the context of the performed „terrain”, where from the results and conclusion presented in the next section have been extracted and formulated, in conformity with a temporal logic of the experience of identity formation. Finally, the conclusions that I draw manage to condense

socială abordată prin exemplele etnografice din cadrul unei comunități interculturale.

Elemente de teorie a identității

Deși trecerea în revistă a dezvoltării lucrărilor pe tema identității nu constituie scopul acestui articol, este necesară sublinierea evoluției rapide a carierei acestei noțiuni în științele sociale, cât și în discursul public. Brubaker semnalează întrebuințarea excesivă și “uzarea” conceptului, care are loc încă de la mijlocul anilor ’70, și este observată de autori contemporani: W. J. M. Mackenzie consideră că “identitatea a fost înnebunită de folosirea excesivă” (Brubaker, 2000, p.3), iar Robert Cloles observă că “identitatea a devenit unul dintre cele mai pure clișee” (ibidem).

Cu toate acestea, identitatea rămâne un concept util în analiza societății contemporane, în măsura în care evoluția conceptului de identitate o reflectă și pe cea a societății. În acest scop Zygmunt Bauman reia noțiunea în accepția lui Erikson și o transpune 40 de ani mai târziu, testându-i validitatea în perioada „modernității lichide”. Erikson atribuia criza de identitate – definită ca “pierdere a constanței și continuității istorice” – adulților doar în cazuri patologice. Aplicând descrierea identității realizată de Erikson – “sentiment subiectiv al unei constanțe și continuități învigorante” –, Bauman observă cu umor că în prezent “criza de identitate nu mai este doar o afecțiune mentală rară [...] sau o stare trecătoare a adolescenței”. (Bauman, 2001b, p.126). Indiferent dacă este văzută sub forma unui „proiect reflexiv” (Giddens, 1991) sau a unei „sarcini de îndeplinit” (Bauman, 2001b), natura construită a identității devine evidentă în epoca modernității târzii, iar criza de identitate cât și căutările aferente acesteia devin aspecte cotidiene.

În “*Identity in the globalising world*”, Bauman (2001b, p.129) invită la înlocuirea noțiunii de identitate cu termenul de identificare, mai adecvat realităților unei

theoretical debate that surrounds the concept of identity, and at the same time the social reality studied through the ethnographic examples brought from an intercultural community.

Elements of identity theory

Although taking an inventory of the development of the research on identity does not constitute the goal of this article, it is necessary to highlight the rapid evolution of the career of this notion in social sciences, as well as in the public discourse. Brubaker shows that the employment and misuse of the concept was from the middle of the ‘70s and it was observed by contemporary authors: W. J. M. Mackenzie considers that „identity was driven out of its wits” (Brubaker, 2000, p.3), while Robert Cloles notes that „identity has become one of the purest clichés” (ibidem).

Nevertheless, identity remains a useful concept in the analysis of the contemporary society, conceding that the evolution of identity reflects the evolution of society. In this manner, Zygmunt Bauman borrows Erikson’s vision of the notion and transfers it 40 years later, in the postmodern liquid world (Bauman, 2000b), and tests its validity nowadays. Erikson considered the identity crisis – which is a „loss of constancy and historical continuity” – to occur in adults only in pathological cases. Applying the definition of identity as Erikson described it – „a subjective sense of an invigorating sameness and continuity” –, Bauman notes, not without humor, that in the present day, the identity crisis is not anymore just a rare mental condition, or a fleeting teenage stage (Bauman, 2001b, p.126). Whether it is seen as a reflexive project (Giddens, 1991) or as a task to fulfill (Bauman, 2001b), the build-up nature of identity is obvious in the late modern era, and identity crisis along with its quests become daily aspects of social life.

In “*Identity in the globalizing world*”, Bauman (2001b, p.129) invites

lumi globalizate, prin natura sa de proces deschis, incomplet. Prima observație referitoare la procesul de identificare constă în implicarea unui agent al identificării. Brubaker (2000) introduce aici distincția între auto-identificare (identificarea sinelui) și identificarea și categorisirea de către alții, ambele tipuri fiind dependente de situație și context. În mod similar, Jenkins (2000) operează cu noțiunile de grup și categorie, asociate celor două tipuri de identificări – internă și, respectiv, externă.

Pornind de la natura identității așa cum este conturată în teoria etichetării sociale de sorginte interacționistă, conceptele de identitate nominală și identitate virtuală elaborate de Jenkins oferă o înțelegere complexă a fenomenului identitar: „cea dintâi este *numele* atribuit unei identități, iar cea de a doua, *experiența* acesteia, ce anume înseamnă să o ai” (Jenkins, 2000, p.36).

Începând cu lucrarea lui Fredrik Barth (1969) în studiile despre rasă, etnicitate sau identitate în general, “granița” reprezintă un concept central, la fel ca în studiul de față, datorită accentuării procesului relațional de definire a identității colective din punct de vedere antropologic (“Noi” – “Ceilalți”).

Metodologia cercetării

Cercetarea de teren care stă la baza discuției prezente despre identitate reprezintă un demers științific ce se întinde pe o perioadă de 8 luni de observație participativă și interviuri informale nestructurate cu membrii comunității în cauză. De asemenea, au fost realizate 30 de interviuri semi-structurate cu studenți Erasmus, respectiv un interviu cu o studentă internațională (sud-americană), și cu directorul asociației responsabile de activitățile culturale ale studenților Erasmus. Terenul s-a desfășurat în orașul universitar Bordeaux, în perioada octombrie 2009 – mai 2010, având ca scop explorarea universului

social scientists to replace the notion of identity with the term „identification”, more adequate to a globalized or globalizing world, because of its open, incomplete process nature. The first observation tied to the identification process states the implication of an agent of the identification. Therefore Brubaker (2000) introduces the distinction between self-identification (identification of the self) and identification and categorization by others, both kinds being dependent upon the situation and context. Similarly, Jenkins (2000), operates with the notions of group and category, associated to the two types of identification processes – internal and external.

Starting of from the nature of identity, the way it is underlined in labeling theory by the interactionist sociologists, Jenkins drafted the concepts of nominal identity and virtual identity, which offer a more complex understanding of the identity phenomena: „ „the first one is the name given to an identity, and the latter is what the name means” (Jenkins, 2000, p.36).

A turning point in anthropology, Fredrik Barth’s (1969) work on race, ethnicity and identity in general brought on the scene of social analysis of these issues the notion of „border”, which is, as well in the present paper, central to the study because it accentuates the relational nature of the process of defining collective identities between „We” and „the Others”.

Methodology of research

The field research that constitutes the basis of the present discussion on identity represents a scientific demarche, that stretches on a period of 8 months of participative observation and informal unstructured interviews with the members of the community. In addition, there have been effectuated 30 semi-structured interviews with Erasmus students, as well as with an international South American student and with the director of the association responsible of the Erasmus students’ cultural

cotidian al studenților *incoming* ERASMUS din Bordeaux și identificarea strategiilor identitare ale acestora, într-un mediu social intercultural.

Subiecții intervievați au fost selectați din grupuri diferite, atât mixte din punct de vedere național, cât și omogene din acest punct de vedere, ținând cont de asemenea de variabilele de tip locuință (în căminele din campus sau în oraș, în apartamente închiriate), facultate/universitate (existând o diversitate ridicată datorită existenței a patru Universități în Bordeaux) și, nu în ultimul rând, numărul și nivelul limbilor străine vorbite.

În final, elementul comun central al subiecților a constat în calitatea de membri ai unei comunități interculturale, nu numai prin apartenența resimțită sau, în alte cuvinte, prin afilierea subiectivă a acestora la o rețea de indivizi, practici și valori, ci mai degrabă prin prisma a ceea ce ei înșiși numesc "o experiență comună, colectivă", posibilă doar prin intermediul a ceea ce Appadurai (2000) numește "imaginație socială".

O problemă ridicată de Rogers Brubaker (2002, p.164; 2009) în discuția despre identitățile naționale, rasiale și etnice aduce în vizor tendința cercetătorilor din științele socio-umane de a trata categorii variate de persoane ca grupuri închegate și omogene intern, clar delimitate înspre exterior, reprezentând actori principali ai conflictelor sociale și ca unități fundamentale în analiză. În proiectarea cadrului conceptual și pe parcursul analizei datelor culese în cercetarea de teren, am urmat liniile directoare ale tezei studierii etnicității fără a face apel la noțiunea de grup, așa cum reies din expunerea lor în articolul *Ethnicity without groups* (Brubaker, 2002, pp. 167-169). Astfel, am privit identitatea în termeni relaționali (așa cum reiese și din cadrul teoretic schițat anterior), urmărind evoluția gradului de coeziune și solidaritate din cadrul colectivităților și operând cu distincția analitică între grupuri și categorii

activities. The field work was performed in the academic city of Bordeaux, in the following period: October 2009 – May 2010; and it has as a goal to explore the daily universe of the *incoming* Erasmus students in Bordeaux and to identify their identity strategies, given the intercultural social milieu.

The interviewed subjects were selected from several different group, nationally mix ones, as well as ethnically homogenous, and keeping in mind variables as: type of residence (student halls from the campus or rented apartments in the city), faculty/university (there is a high diversity due to the existence of four Universities in Bordeaux), and last, but not least, the number and level of spoken languages.

Finally, the common central element that all subjects shown was the membership to a intercultural community, stated not only as a feeling of belonging, or in other words, by subjective affiliation to a network of individuals, practices and values, but more over by sharing, what the students call themselves: „a common, collective experience”, possible only by the rise of what Appadurai (2000) calls „social imagination”.

Discussing national, racial and ethnic identities Rogers Brubaker (2002, p.164; 2009) brings forward an issue tied to the tendency of social sciences researchers to treat diverse categories of people as united and internally homogenous groups, clearly delimited from the outside, and representing the main actors of social conflicts as well as fundamental analysis units. Therefore in the project of the theoretical framework and throughout the whole analysis of the data collected from the field, I have followed the main lines Brubaker's (2002, pp. 167-169) thesis of studying ethnicity without groups.

Thus, I have considered identity in its relational terms and studied the evolution of the cohesion and solidarity degree inside the collectivities, operating with the analytical distinction between groups and categories

(Jenkins, 2000). De asemenea, am optat pentru perspectiva oferită de Brubaker (2002) de a vedea etnicitatea, rasa și naționalitatea: nu ca "lucruri în lume, ci perspective asupra lumii" prin care se atribuie sens lumii sociale, ele existând doar în și prin intermediul percepțiilor, interpretărilor, reprezentărilor, categorisirilor și identificărilor.

Experiența mobilității și strategii identitare

Experiența mobilității, așa cum reiese din observațiile efectuate și interviurile realizate cu studenții în cauză, presupune o reordonare a referințelor culturale, în special a perspectivelor asupra timpului, spațiului și valorilor.

Analiza strategiilor identitare ale indivizilor integrează astfel raportarea la coordonatele temporale, spațiale și valorice. Analiza acestor puncte de referință este prezentată în continuare, urmând traiectoria temporală căreia îi sunt asociate transformarea percepției asupra acestor coordonate cât și schimbările la nivel identitar.

În primul rând iese în evidență alterarea percepției asupra timpului, relația pe care actorul social inserat în alteritate o are cu timpul fiind una diferită de cea anterioară mobilității educaționale. Majoritatea studenților intervievați prezintă o etapizare similară a experiențelor trăite în cursul desfășurării bursei ERASMUS, după cum urmează: inițierea și formarea primelor contacte, adaptarea și stabilizarea unei rețele de cunoștințe și prieteni și, în final, exacerbarea presiunii temporale datorată conștientizării finalului experienței. Perioada mobilității presupune la nivel perceptual o dilatare inițială a timpului, urmându-i un interval intermediu stabil din acest punct de vedere, pentru ca în final să aibă loc o creștere a vitezei timpului cotidian aferentă creșterii intensității activităților cotidiene.

(Jenkins, 2000). Moreover, I have chosen Brubaker's (2002) perspective of seeing ethnicity, race and nationality: not as „things in the world, but perspectives on the world”, through which the social world is made sense out of, these „things” existence depending on perceptions, interpretations, representations, categorization and identification.

Mobility experience and identity strategies

The experience of mobility, as it comes out of my observations and the effectuated interviews, implies a reordering of cultural references, in particular of the perspectives on time, space and values.

The analysis of the individuals' identity strategies integrates thereby the way they relate to time, space and value coordinates. The study of these points of reference is presented in the next sequence of the article, respecting the temporal trajectory that is associated to the transformation in perception and in identity.

Firstly, it becomes obvious that the perception on time is altered. The relationship that the social actor, introduced in an unknown social environment, has with time, changes becoming different from the previous one, before the mobility experience. Most of the students I have interviewed present similar stages of the experiences lived while being abroad with the Erasmus program: the first one – initiation and making the first contacts, then adapting and stabilizing a network of acquaintances and friends, and, finally, amplifying the temporal pressure as a consequence of realizing the end of the experience. The period of mobility implies at the perception level an initial dilation of time, followed by a stable interval, in the end taking place a heightening of the speed at which time passes along with an intensification of daily activities.

a. Inițierea

Primei etape îi este întotdeauna acordată în cadrul discursului o importanță majoră, subliniată și de insistarea asupra detaliilor primelor zile petrecute în noul cadru social. Această inițiere presupune o serie de aspecte legate de identitate prezentate de către subiecți prin prisma a problemelor administrative și locative pe care le-au avut de înfruntat. Primele contacte cu reprezentanții comunității gazdă (angajați ai instituțiilor bancare, profesori, responsabili ai programului ERASMUS, colegi de facultate sau de cămin, etc.) impun o interogare internă asupra identității sociale și, prin procese de auto-identificare nominală și categorisire externă, asumarea poziției de străin (“outsider”, în termenii lui Howard Becker (1985), etichetat în mod implicit ca ”(student) Erasmus”).

Mai mult, în stimularea redefinirilor identitare din prima perioadă a experienței mobilității vin în ajutor și interacțiunile mereu în creștere, atât ca număr și cât și ca intensitate, cu alți studenți Erasmus. Majoritatea copleșitoare a acestora afirmă că, spre deosebire de relația cu semenii francezi, contactul și menținerea relației cu studenții internaționali (Erasmus și nu numai) sunt mult mai “ușoare și simple” [A.H.]. Specificitatea interacțiunilor inițiale între studenții ERASMUS rezidă în următoarele caracteristici: asumarea aceleiași etichete sau identități nominale în virtutea împărtășirii aceluiași statut – cel de student străin, care presupune interese și probleme inițiale similare (găsirea unei locuințe sau a unui coleg de apartament, explorarea orașului și a spațiului universitar, etc.), cât și un nivel de cunoaștere a limbii țării gazdă (limba franceză, în cazul studiat) inferior nativilor.

Din punct de vedere al raportului cu spațiul, referința principală în această perioadă este cea de “acasă”; menținerea contactului cu familia, prietenii și colegii reprezintă o parte importantă din cotidianul studenților la începutul mobilității lor.

a. Initiation

The first stage has always been granted a major concern, highlighted by insisting on the details of the first days in the new social framework. This initiation presupposes a series of aspects linked to the identity that individuals present through the administrative and locative issues they had to confront themselves with. The first contacts with the host community (employees of the banks, teachers, coordinators of the Erasmus program, colleagues from the Faculty or the student hall, etc.) impose an internal interrogation on their social identity and, through processes of self-identification and external categorization, an acknowledgment of the „stranger” status („outsider”, as H. Becker’s (1985) says), labeled as „an Erasmus (student)”.

Moreover, in the first period of the mobility the growing, in number and intensity, interactions with other Erasmus students help stimulating the identity redefinitions of the individuals. Most of them state that, unlike their relationships with the French peers, the initiating and maintaining contact with international students (Erasmus and others as well) is „easier and more simple” [A.H.]. The particularity of the initial interactions between Erasmus students resides in the following characteristics: assuming the same label or nominal identity granted by a shared status – of foreign student, implying similar interests and problems (finding a place to live or a roommate, exploring the city and the campus, etc.), and as well a level of competences regarding the host language (French, in the studied case) inferior to the natives’ one.

From the point of view of the relationship with space, the main reference in this period is „home” – maintaining the contact with family, friends and colleagues represents an important share of the daily life of students at the beginning of their mobility.

Valorile, așa cum vom vedea în următoarea secțiune, se formează ca o consecință a întăririi unei bariere între două comunități (Barth, 1969), cea a studenților Erasmus (în care sunt integrați și studenți internaționali sau localnici) și o comunitate “paralelă”, a nativilor francezi, așa cum notează și Dervin (2009), Sauzet (2008) și Hărtel (2007) în cercetările efectuate asupra studenților Erasmus. Însă aceste valori emergente sunt vizibile încă din primele zile și pot fi identificate și la nivelul așteptărilor sau proiectelor pe care indivizii le au față de perioada mobilității: toți cei intervievați privesc experiența ca pe o “îmbogățire”, fie la nivel profesional, lingvistic, sau social, în final este considerată o experiență culturală benefică.

Etapă de inițiere presupune astfel o ordonare a raporturilor cu alteritatea, în urma acestui proces fiind schițate în linii mari strategiile de identitare ale subiecților.

b. Intervalul intermediu

Urmează apoi o perioadă intermediară, în care după internalizarea etichetelor, grupurile interculturale, formate prin afilierea inițială bazată pe identitățile nominale comune, construiesc bariere față de grupurile exterioare, aceste bariere fiind uneori trasate arbitrar, însă simpla lor existență poate da naștere efectului de întărire a sentimentului de apartenență la in-group și la discriminare față de out-group (așa cum demonstrează Tajfel (apud Ferreol, 2005) în experimentele sale vizând procesele de categorisire). Iar acestei identități nominale comune i se adaugă treptat, așa cum explică Barth (1969) în “Ethnic groups and boundaries”, alte comunalități și afilieri – printre acestea, cele mai importante sunt valorile comune, prezente în toate grupurile de studenți Erasmus analizate.

Odată cu stabilirea unei rețele de interacțiune cotidiene, formată în cea mai mare parte tot din studenți Erasmus (pentru analiza statistică a rețelei studenților

As we will see further in the next section, values are being formed as a consequence to a strengthening border between two communities (Barth, 1969), the Erasmus students’ community (where international and even French students are integrated) and a „parallel” community, the natives’ one (as Dervin (2009), Sauzet (2008) and Hărtel (2007) note in their researches on the Erasmus students). But these emerging values, visible from the first days can be identified as well in the concerns, expectations and projects that the individuals elaborated before beginning their mobility program: all of the interviewed subjects consider it an enriching experience, whether at a professional, linguistic, or social level – all in all being a benefic cultural experience.

Therefore, the initiation stage imposes the restructuring of the concept of alterity, which in turn entails the main lines of the identity strategies subjects will perform.

b. The intermedium interval

Following the initiation, when internalization of labels takes place, in the the intermedium interval intercultural groups, constructed out of the initial affiliation based on common nominal identities, will create and fortify barriers towards exterior groups, these boundaries being sometimes arbitrary, but their mere existence can trigger the strengthening effect of belonging to an in-group and discriminating towards the out-group (as Tajfel (apud Ferreol, 2005) demonstrates in its experiments about categorization processes). To this common nominal identity, as Barth (1969) explains in “Ethnic groups and boundaries”, will be attached gradually other commonalities and affiliations – amongst which, the most important are the shared values, present in all Erasmus groups analyzed in the present paper.

Once the network of daily

Erasmus vezi (de Federico, 2004), valorile emergente în perioada inițială sunt acum definite și instituționalizate. Procesele de reevaluare, redefinire și întărire a valorilor sociale internalizate de către indivizi sunt potențate de lipsa controlului grupurilor de apartenență din comunitatea de origine (ibidem). Prin acest proces de resocializare, membrii grupurilor de studenți Erasmus își centrează sistemul de valori asupra următoarelor aspecte: atracția spre și consumul cultural constant al Celuilalt, indiferent de gradul în care cultura Celuilalt este valorizată, și respectiv, importanța mobilității fizice și flexibilității culturale în *life style*-ul adoptat de subiecți.

Modificările în perceperea spațiului sunt condiționate și condiționează pe de altă parte celelalte coordonate – timpul și valorile: pe măsură ce ritmul cotidian al vieții se stabilizează, noțiunea de “acasă” devine mai problematică. Locuința temporară din campus sau din oraș devine mai “reală” decât spațiul de origine, împreună cu relațiile sociale pe care le presupune acesta din urmă și care au fost trecute în plan secund față de rețeaua Erasmus.

c. Finalul călătoriei

Se poate realiza o paralelă între etapa inițială și cea finală, din punct de vedere al efervescenței activităților cotidiene și a dilatării timpului trăit. Deși în ambele etape, relația cu spațiul de origine joacă un rol important – în momentul inserării într-un context nefamiliar menținerea contactului cu familia și prietenii oferă sprijinul afectiv și reperele normative sociale necesare –, spre finalul programului, noțiunea de “acasă” își schimbă în mare măsură conținutul. Rețeaua de relații întemeiate în perioada stagiului, spațiul “domesticit” al campusului și chiar al orașului, valorile cosmopolite internalizate și împărtășite cu membrii comunității față de care se manifestă, în grade diferite sentimentul de apartenență, transformă finalizarea mobilității într-un

interactions, made out of mostly Erasmus members, has been stabilized, the emerging values become well defined and get institutionalized. (for a more elaborate statistic analysis of the interactions Erasmus students have, see de Federico, 2004). Processes of reevaluation, redefinition and strengthening of internalized social values become stronger with the lack of control of the home community (ibidem).

Through this process of resocialization, the members of the Erasmus student groups focus their system of values on the following aspects: the attraction and the constant cultural consumption of the Other, whatever the degree of valorization of the Other’s culture, and respectively, the importance of the physical mobility and cultural flexibility in the Erasmus life-style.

Changes in the perception of time and space are conditioned and condition the other coordinates studies here: time and space. As the daily life rhythm gets stabilized, the „home” notion gets more problematic. The temporary residence from the campus or the flat rented in the city becomes more „real” than the originary social space, together with the social relationship that the latter implies, and whom had been surpassed by the Erasmus network.

c. The end of the journey

A parallel between the initial and the final stages can be made, in order to make a point out of the effervescence of the daily activities and the time’s dilation that individuals perceive. Although in both stages the relationship with the originary social space is essential, differences are nevertheless paramount: in the first period, when inserted in an unfamiliar frame, maintaining the contact with family and friends offer individuals the emotional support and the normative benchmarks needed, whereas in the last period, „home” changes its content. The network of relationships born in the mobility period, the

moment pe care foarte puțini studenți internaționali îl așteaptă cu entuziasm. Presiunea temporală crește exponențial, la fel ca și activitățile pe care și le propun indivizii, sub această intensificare a trăirilor. La nivelul discursului în care își descriu „experiența de Erasmus” cea mai frecventă expresie care reiese este cea de “a profita de Erasmus [de timpul rămas]” – referindu-se la în același timp la oportunitățile sociale, turistice și culturale, și în mai mică măsură la cele profesionale. În ultimă instanță, acești actori sociali își propun să profite de identitatea lor virtuală, care se va transforma odată cu încheierea programului educațional înapoi în identitate nominală, însă de data aceasta noțiunea de “Erasmus” va fi precedat de atributul “fost/ex”.

Iar întrebarea care se impune, în legătură cu acești actori sociali care au experimentat mobilitatea și au internalizat o etichetă de “străin”, este următoarea: dacă raportarea la timp și spațiu este înalt contextuală, ce anume se va pastra din sistemul de valori internalizat în perioada mobilității, după reintegrarea în grupurile de apartenență din țara de origine?

În acest management al strategiilor identitare se pornește inițial de la o nouă identitate nominală, cea de “Erasmus”, exprimată fără convingere în primele zile ale mobilității educaționale, în care studentul își scuză dezorientarea pe holurile Universității sau în sălile de curs prin expresia clarificatoare “sunt Erasmus”. Pe parcursul acestei experiențe trăite în mod reflexiv, identitatea nominală se transformă în identitate virtuală, categorisirea exterioară, devine treptat acceptată, odată cu internalizarea valorilor, practicilor și instituțiilor comune, cât și a barierelor față de Celălalt. Astfel problema cu care se confruntă studenții Erasmus înainte de întoarcere este cea a unei parțiale pierderi a identității în momentul reintegrării în comunitatea de origine.

„domesticated” space of the campus and the city, the cosmopolitan values shared with the members of the community towards which a feeling of belonging is shown (although in different degrees), all of these transform the end of the mobility program in an unpleasant, unwanted moment. The time pressure grows exponentially, as along with the activities that individuals propose themselves to do, under this intensification of the experiences. The most common reference found in the students’ discourse for describing their „Erasmus experience” is „to profit [make one’s best] out of the Erasmus [and the time that is left]”. It alludes to the social, turistic and cultural opportunities and only in a smaller amount to the professional ones. Thus, this social actors propose themselves to make the best out of their virtual identity, which will be transformed once the educational program is over back into a nominal identity, this time to its label, “Erasmus”, being added the attribute „ex”.

And the question that is due to be asked about these social actors that experienced mobility and internalized the label of „foreigner” is the following: if relating to time and space is a highly contextual process, than what will eventually be saved out of the system of cosmopolitan values internalized during the mobility period, after the individuals get reintegrated in their home countries and their old in-groups?

In this management of identity strategies, the start is constituted by the new nominal identity, the „Erasmus” one, stated without conviction in the first days of the educational mobility, when the student excuses his or her desorientation in the University hallways or in the classes, by the clarifying expression: „I’m Erasmus”. On this path of an experience lived reflexively, nominal identity becomes virtual identity, external categorization becomes gradually accepted, along with the internalization of values, practices and common institutions,

Concluzii

Încadrând mobilitatea educațională, alături de turism și migrație în aria mai largă a mobilității conchid, reluând premisele enunțate de Appadurai (2000), că rolul imaginației sociale trebuie reconsiderat, centralitatea sa în construirea vieții sociale cotidiene fiind evidentă, în special în momentul extinderii mijloacelor “capitalismului electronic” (ibidem). Astfel, deși nivelul contemporan al mobilității individuale și de grup este mai înalt ca oricând, trebuie avut în vedere rolul noilor mijloace tehnologice de comunicare care au permis, pe de o parte noi proiecte reflexive la nivel individual și susținerea conștiințelor colective transnaționale, la nivel colectiv.

În acest context, am trasat evoluția strategiilor identitare ale individului modern, plasat într-un mediu intercultural, inițial necunoscut, punctând factorii principali și influențele acestora asupra raportării actorilor sociali la coordonatele de timp, spațiu și valori sociale.

Chestiunile legate de mobilitatea studenților se întrepătrund cu aspectele referitoare la reorganizarea categoriilor de alteritate și identitate. Deși în același timp, în cadrul comunității studiate sunt vizibile fenomenele de întărire a apartenenței prin instituționalizarea granițelor (fizice și virtuale), pe de altă parte ies în evidență strategiile identitare întreprinse la nivel individual, ca urmare a unei reflexivități crescute tocmai datorită experienței mobilității și înstrăinării. Spectrului larg de stiluri de viață (*life styles*, așa cum le definește Giddens (1991) puse la dispoziția individului în societatea postmodernă i se asociază o diversitate de strategii identitare în context intercultural, toate acestea urmând însă traseul conturat mai sus în funcție de coordonatele flexibile alte timpului, spațiului și valorilor sociale.

as well as the barriers that separate the individuals from the Other. Thus, the problem that Erasmus students confront themselves with before returning to their homes countries is that of a partial lost of identity.

Conclusions

By situating educational mobility in the same framework as tourism and migration, in the larger area of mobility, I restate Appadurai's (2000) premises on social imagination and its centrality in the construction of social daily life in the era of „electronic capitalism”'s expansion. Therefore, although the level of contemporary individual and group mobility is higher than ever, what needs to be taken into consideration is the role of new technological means of communication that permitted, on one hand to create new reflexive project at the individual level and, on the other hand the sustainability of collective transnational conscience, at the collective level.

In this context I drew the evolution of the identity strategies of modern individuals, inserted in intercultural mediums, initially unknown, and pointed out the main factors and their influences on the relation social actors have with time, space and social values coordinates.

The issues linked to the students' mobility are bound together with the aspects regarding the restructuration of alterity and identity categories. At the same time, inside the studied community the phenomena of strenghtening of the belonging feeling is visible, along with a construction and reinforcement of borders (physical and virtual ones), and on the other hand individual identity strategies are obvious, as a consequence of the high reflexivity born out of the experiences of mobility and alienation. The large array of lifestyles (in Giddens' (1991) words) available for the individual in a postmodern society is associated with a large diversity of identity

Bibliografie

Apparudrai Arjun, 2000. *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization*, Minneapolis: University of Minnesota Press;

[Bauman, Zygmunt](#), 1999. *Globalizarea și efectele ei sociale*, București: Antet;

Bauman Zygmunt, 2000a. *Etica postmodernă*, Timisoara: Amarcord;

Bauman Zygmunt, 2000b. *Liquid Modernity*, Cambridge: Polity Press;

Bauman Zygmunt, 2001a. *Comunitate. Căutarea siguranței într-o lume nesigură*, Filipeștii de Târg: Antet;

Bauman Zygmunt, 2001b. *Identity in the globalising world*, în "Social Anthropology", vol.9, nr. 2, pp.121–129, ed. European Association of Social Anthropologists;

Barth Fredrik, 1969. *Ethnic groups and boundaries. The social organization of cultural difference*. Boston: Little Brown and Co.;

Becker S. Howard, 1985. *Outsiders : études de sociologie de la déviance*, Paris : A.-M. Métaillé;

Brubaker Rogers, Cooper Frederick, 2000. *Beyond "Identity"*, în "Theory and Society", vol. 29, nr. 1, Feb., pp. 1-47;

Brubaker Rogers, Loveman Mara, Stamatov Peter, 2004. *Ethnicity as Cognition*, în "Theory and Society", vol. 33, nr. 1, Feb., pp. 31-64;

Brubaker Rogers, 2009. *Ethnicity, Race, and Nationalism*, în *Annual Review of Sociology*, 35, pp. 21–42;

Brubaker Rogers, 2002. *Ethnicity without groups*, în "Arch. europ. sociol.", XLIII, 2, pp.163-189;

De Nicola Immacolata Fiorella, 2005. *Antropologia dell'Erasmus. Partire studenti, vivere sballati, tornare uomini*, teză de dizertație nepublicată, disponibilă pe pagina web

<http://www.sodeni.it/erasmus/introduzione.html> accesată 16.01.2009, 12:50;

Dervin, Fred, 2004. *Mascarades*

strategies in an intercultural context, all of these being guided on a trajectory where the flexible coordinates of time, space and social values have a paramount importance.

Bibliography

Apparudrai Arjun, 2000. *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization*, Minneapolis: University of Minnesota Press;

[Bauman, Zygmunt](#), 1999. *Globalizarea și efectele ei sociale*, București: Antet;

Bauman Zygmunt, 2000a. *Etica postmodernă*, Timisoara: Amarcord;

Bauman Zygmunt, 2000b. *Liquid Modernity*, Cambridge: Polity Press ;

Bauman Zygmunt, 2001a. *Comunitate. Căutarea siguranței într-o lume nesigură*, Filipeștii de Târg: Antet;

Bauman Zygmunt, 2001b. *Identity in the globalising world*, in "Social Anthropology", vol.9, nr. 2, pp.121–129, ed. European Association of Social Anthropologists;

Barth Fredrik, 1969. *Ethnic groups and boundaries. The social organization of cultural difference*. Boston: Little Brown and Co.;

Becker S. Howard, 1985. *Outsiders : études de sociologie de la déviance*, Paris : A.-M. Métaillé;

Brubaker Rogers, Cooper Frederick, 2000. *Beyond "Identity"*, in "Theory and Society", vol. 29, nr. 1, Feb., pp. 1-47;

Brubaker Rogers, Loveman Mara, Stamatov Peter, 2004. *Ethnicity as Cognition*, in "Theory and Society", vol. 33, nr. 1, Feb., pp. 31-64;

Brubaker Rogers, 2009. *Ethnicity, Race, and Nationalism*, in *Annual Review of Sociology*, 35:21–42;

Brubaker Rogers, 2002. *Ethnicity without groups*, in "Arch. europ. sociol.", XLIII, 2, pp.163-189;

De Nicola Immacolata Fiorella, 2005. *Antropologia dell'Erasmus. Partire studenti*,

- estudiantines finlandaises dans le sud de la France. în: *2èmes rencontres jeunes et sociétés dans le sud de l'Europe et autour de la méditerranée*, disponibil pe World Wide Web: <http://jeunes-et-societes.cereq.fr/PDF-RJS2/DERVIN.pdf> accesată la 23.01.2009, 14:20;
- Dervin Fred, 2007. *The Erasmus experience: halcyon days of hypermodernity?*, articol disponibil pe pagina web: <http://users.utu.fi/freder/general.pdf> accesată la 15.01.2009, 20:38;
- Dervin Fred, 2008. *Se déconditionner en déconditionnant? Regards sur des discours d'enseignantstagiaires FLE en mobilité en Finlande* articol disponibil pe pagina web <http://users.utu.fi/freder/rennes.pdf> accesată la 23.01.2009, 14:21;
- Dervin Fred, 2009. *The repression of us and wehoods in Erasmus students' narratives about their experiences in Finland*, Department of French Studies, University of Turku, în curs de publicare; articol disponibil pe pagina web a autorului: <http://users.utu.fi/freder/>;
- de Federico de la Rúa Ainhoa, 2003. *La dinámica de las redes de amistad. La elección de amigos en el programa Erasmus*, în "REDES. Revista hispana para el análisis de redes sociales", Vol.IV, nr. 3 iunie, disponibil pe de Federico de la Rúa Ainhoa, 2003. *La dinámica de las redes de amistad. La elección de amigos en el programa Erasmus*, în "REDES. Revista hispana para el análisis de redes sociales", Vol.IV, nr. 3 iunie, available on the Web page of the author: <http://users.utu.fi/freder/>;
- de Federico de la Rúa Ainhoa, 2004. *Networks and Identities. Borders of solidarity and borders of identification of European exchange students*, în „REDES - Revista hispana para el análisis de redes sociales”, Vol.7, nr. 5, oct.-nov.;
- Ferreol Gilles, Jucquois Guy, 2005. *Dicționarul alterității și al relațiilor interculturale*, Iași : Polirom;
- Jenkins Richard, 2000. *Identitatea socială*, București: ed. Univers, trad. Alex Butucelea
- vivere sballati, tornare uomini*, Master's thesis unpublished, available on the Web page: <http://www.sodeni.it/erasmus/introduzione.html> accesată 16.01.2009, 12:50;
- Dervin, Fred, 2004. *Mascarades estudiantines finlandaises dans le sud de la France*. în: *2èmes rencontres jeunes et sociétés dans le sud de l'Europe et autour de la méditerranée*, available on the Web page: <http://jeunes-et-societes.cereq.fr/PDF-RJS2/DERVIN.pdf>, accessed at 23.01.2009, 14:20;
- Dervin Fred, 2007. *The Erasmus experience: halcyon days of hypermodernity?*, available on the Web page: <http://users.utu.fi/freder/general.pdf> accessed at 15.01.2009, 20:38;
- Dervin Fred, 2008. *Se déconditionner en déconditionnant? Regards sur des discours d'enseignantstagiaires FLE en mobilité en Finlande*, available on the Web page : <http://users.utu.fi/freder/rennes.pdf> accessed on 23.01.2009, 14:21;
- Dervin Fred, 2009. *The repression of us and wehoods in Erasmus students' narratives about their experiences in Finland*, Department of French Studies, University of Turku, in publishing process, available on the Web page of the author: <http://users.utu.fi/freder/>;
- de Federico de la Rúa Ainhoa, 2004. *Networks and Identities. Borders of solidarity and borders of identification of European exchange students*, in „REDES - Revista hispana para el análisis de redes sociales”, Vol.7, nr. 5, oct.-nov.;
- Ferreol Gilles, Jucquois Guy, 2005. *Dicționarul alterității și al relațiilor interculturale*, Iași : Polirom;
- Jenkins Richard, 2000. *Identitatea socială*, București: ed. Univers, trad. Alex Butucelea

Giddens Anthony, 1991. *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*, Stanford, California: Stanford University Press;

Hall Stuart, du Gay Paul (coord.), 1996. *Cuestiones de Identidad Cultural*, Madrid: Amorrortu;

Härtel Melissa, 2007. « *Erasmus* » ou la construction d'un espace culturel européen, Geneva: Institut européen de l'Université de Genève;

Sauzet Sofie Ørsted, 2008. *Youth and the Erasmus Programme - An Analysis of how the European Youth is Shaped and Reshaping in the Erasmus Programme as Policy and Practice*, Pædagogik og Uddannelsesstudier, Roskilde

Universitetscenter, teză de dizertație nepublicată, disponibil pe pagina web: http://en.scientificcommons.org/sofie_%C3%98rsted_sauzet.

Giddens Anthony, 1991. *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*, Stanford, California: Stanford University Press

Hall Stuart, du Gay Paul (coord.), 1996. *Cuestiones de Identidad Cultural*, Madrid: Amorrortu;

Härtel Melissa, 2007. « *Erasmus* » ou la construction d'un espace culturel européen, Geneva: Institut européen de l'Université de Genève;

Sauzet Sofie Ørsted, 2008. *Youth and the Erasmus Programme - An Analysis of how the European Youth is Shaped and Reshaping in the Erasmus Programme as Policy and Practice*, Pædagogik og Uddannelsesstudier, Roskilde

Universitetscenter, Master's thesis unpublished, available on the web page: http://en.scientificcommons.org/sofie_%C3%98rsted_sauzet.